

Redakci Universitas došlo

Aktualityje problémy obučeníja ruskomu jazyku VI. Sborník prací Pdf MU č. 172. Řada jazyková a literární č. 34. Masarykova univerzita v Brně, 2003

Barša Pavel: Hodina impéria. MU v Brně, Mezinárodní politologický ústav Brno, 2003

Demokracie a Evropa v době globalizace. Editor: Marta Goňcová. Masarykova univerzita v Brně, 2003

Finanční a kontrolní aspekty krizového řízení ve veřejné správě. Referáty ze semináře konaného dne 10. 12. 2003 v Brně. Masarykova univerzita v Brně, 2004

FOLIA. Biologia 108. Diagnostic, constant and dominant species of vegetation classes and alliances of the Czech Republik: a statistical revision. Milan Chytrý, Lubomír Tichý. Masaryk University Brno, 2003

FOLIA. Mathematica 13. Colloquium on Differential and Difference Equations, CDDE 2002 Proceedings. Edited by Miroslav Bartušek and Ondřej Došlý. Masaryk University Brno, 2003

Individual and Community: Canada in the 20th Century. 2nd International Conference of Central European Canadianists 26-28 October 2001, Bucharest, Romania. Masaryk University 2004

K otázkám dalšího rozvoje evoluční ontologie. Sborník z konference. Masarykova univerzita v Brně, 2004

VI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník referátů z kolokvia. Pavlov, 25.-27. června 2003. Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko-správní fakulta. Ed.: doc. RNDr. Milan Víturka, CSc., RNDr. Jiří Vystoupil, CSc. Masarykova univerzita v Brně, 2003

Mozaika v re-konstrukci. Formování sociálních identit v současné střední Evropě. Csaba Szaló, Igor Nosál (eds.) Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno 2003

Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity, řada klasická. GRAECO-LATINA BRUNENSIA N 8. Masarykova univerzita v Brně, 2003

Vaculík, Jaroslav: Poválečná repatriace československých tzv. přemístěných osob (Displaced Persons). Masarykova univerzita v Brně, 2004

Víturka Milan a kolektiv, Regionální vyhodnocení kvality podnikatelského prostředí v České republice. Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko-správní fakulta. Brno 2003

Základy české gramatiky s texty a cvičeními. Kompedium určené jazykovým kurzům a k samostatnému studiu. Ed. Rudolf Šrámek a Ingeborg Ohnheiserová. Brno a Innsbruck 2003.

I n o c e n c A r n o š t B l á h a
R O D I N N Á K R O N I K A

Rok 1956

To, co se děje na našich vysokých školách, vypadá jako záměrné úsilí o snížení vzdělanostní úrovně naší mládeže. Na vysokých školách přednáší jen 30 % interních profesorů, 20 % profesorů externích a ostatních 50 % přednášek obstarávají asistenti, často lidé neschopní a netvořiví, kteří oprávněnost k tomu nabyli jen politickou legitimací. Jejich přednášky nemají vědeckou úroveň. Není divu, že 65 % posluchačů propadá z marxismu-leninismu, matematiky a fyziky. Marxismus přednášejí nedoukové, kteří znechucují studenty svým dogmatismem, svou nekritičností a svým ubohým poškleváním se skutečným filozofům jako byl Spinoza, Kant, Masaryk.

Stolice fyziky má u nás obsazena klika lidí domýšlivých a lenošných (Valouch, Strnad), kteří dělají překážky každému skutečně tvořivému a vynalézavému duchu, ze závistí a z obavy, aby někdo nevyunikl na ně a nezastínil je. Není pak divu, že úroveň naší vědecké fyziky a výzkumných prací fyzikálních je daleko za úrovní světovou, jak nedávno přiznal sám ministr školství dr. Kahuda. Jinde v cizině se např. horečně pracuje na raketách, u nás se o práci v tomto oboru ani nesní. A přitom se v tisku píše o podporování výzkumných ústavů apod. Zakládají se výzkumné ústavy a obsazují se lidmi neschopnými, jen 10 % z nich jsou skutečně výzkumníci, ale jinak jsou to protekční místa pro oblíbené strany. Ústavy se centralizují zvláště do Prahy, poněvadž paničky těch tzv. výzkumníků si přejí žít ve velkém městě. Když skutečný badatel pracuje ve své laboratoři, asistenti, kteří sami nejsou schopni nějaké originální myšlenky, shluknou se kolem něho, snažíce se odkoukat mu nějakou novou myšlenku nebo nápad, aby jej pak vydávali za svůj. Tak se to aspoň děje Alešovi. A poněvadž on pro svou práci výzkumnou nenalézá žádné podpory, naopak různými intrikami se mu jen znesnadňuje a znepříjemňuje, když vidí své marné úsilí a snažení své nejlepší vůle, začíná propadat apatii a pochybovat vůbec sám o sobě a o možnostech vědecké práce. A tak se vede i jiným. Vypadá to jako systém na ubíjení schopných lidí. K takovým koncům to dospívá, když dělnická diktatura chce mít na všech místech své lidi bez zřetele k tomu, jsou-li k příslušným funkcím kvalifikováni odborně a mravně – jen když mají kvalifikaci politickou. Neboť jí nezáleží na vědě a na tom, obstojí-li naše věda v konkurenci světové, jí záleží jen na místech. Znamená to všecko zradu na kulturním poslání vysokých škol. Nejsou to už instituce pro vědecké badatele a vychovatele mládeže, nýbrž pro politické satelity a konjunkturalisty, ústavy pro řízení konfekční marxistické kultury.

Alešovi – stejně jako Vladimírovi – nebyl uznán jeho doktorát. Ač má za sebou tolik vědecké práce teoretické i výzkumné, musí za účelem podržení doktorátu podávat práci novou. Pro každou vysokou školu byl limitován určitý počet doktorátů, o něž se rozdělili funkcionáři školy a ti politicky nejvlivnější, ostatní, zvláště ovšem takoví, jako je Aleš, kteří jsou

v nepřízni, musí celou proceduru s doktorátem prodělat znovu. Rozuměj tomuto nesmyslu, kdo můžeš. Že tato zbytečná práce radost z vědecké činnosti a ze života neposiluje, je snad pochopitelné.

■
Jedno z usnesení XX. sjezdu KSSS v Moskvě vyznělo letošního roku proti kultu osobnosti. Stalinovi se klade za vinu, že pěstoval tento kult osobnosti, a vůbec jsou mu najednou vyčítány mnohé vady – ovšem stydlivá stručná zmínka byla učiněna i o jeho zásluhách. A hle, čeští papouškové v našich novinách najednou začínají též psát proti kultu osobnosti. Co si počneme nyní se Stalinovým pomníkem na Letné, který tak křiklavě ruší nádherné panorama Prahy a který stál mnoho desítek milionů korun? Co si počnou ti čeští byzantínští oslavovatelé geniálního Stalina? Těšme se, že ještě jednou dojde k usnesení proti nepřilíšnému kultu národa (SSSR je náš vzor!) a že se u nás zastydí lidé za to, že na Karlově univerzitě musíme mít rektorem Rusa (Katětov). Nemáme snad dosti našich učených lidí? Není to ostuda, že se na našich vysokých školách užívá ruských učebnic, že překlady ruských publikací vzrůstají do nesmírných rozměrů – a to i publikací vědecky bezcenných –, že se tu pěstuje byzantinský kult ruské řeči, ruských filmů, ruských lektorů, ruských generálů, ruských hodinek(!) apod.? A že se klade tolik důrazu na ruskou kvantitu (viz překonávání norm!) namísto staré české osvědčené dobré kvality? Proti germanizaci jsme se kdysi statečně bránili, sověťzaci přijímáme s otevřenou náručí. Maně tu vzpomínám na vypravování Kosmase o zmarřeném úmyslu knížete Vratislava jmenovat biskupem místo bratra Jaromíra německého probošta Lance: Když kníže oznámil svůj úmysl shromážděné šlechtě, zvolal prý za obecného reptání jeden z předních pánů českých na knížete Otu, bratra Vratislavova i Jaromírova: „Co tu stojíš jako špalek? Proč nezastáváš bratra svého? Nevidíš-li, kterak se syn knížecí zamítá, a cizince, který přišel otrhaný do této země, sází se na stolicí biskupskou? (Dnes bychom řekli: univerzitní.) Nehodí-li se bratr tvůj Jaromír dosti k důstojenství takovému, proč se nelíbí zástup kněží našich, rovněž tak učených jako Němec tento?“ Zdá se, že od té doby počet němých špalků u nás nesmírně vzrostl.

■
V měsíci květnu došlo ke dvěma významným událostem, které svou kritickou a odbojnou povahou odhalily, přesněji řečeno veřejně měly odvahu upozornit na některé charakteristické nedostatky a kazy dnešního života. Byl to jednak sjezd českých spisovatelů a pak studentské Majales v Praze. Na sjezdu spisovatelů, k němuž ústřední výbor KSČ poslal přípis, že je dalek názoru, aby byla omezována svobodná tvořivost uměleckého projevu, někteří spisovatelé (Hrubín, Kohout aj.) trpce si stěžovali na byrokratické zasahování do spisovatelova života a na nesvobodu uměleckého projevu. Jejich řeč vyslechlo shromáždění 300 spisovatelů vestoje a s dlouhotrvajícím potleskem, mnozí i slzeli, ale projevy jiných spisovatelů (Drda), i při

vší své kritičnosti, promíseny byly obvyklými výrazy a frázemi z marxistické terminologie a marxistického slovníku, takže nebylo dost jasno, jak hodlají smířit volání po svobodě s marxistickou determinovaností. Ostatně projev Zápotockého, který byl na sjezdu též přítomen jako spisovatel a který zahrnul zvl. Hrubína a Kohouta útočnými a hrubými slovy a hrozbami – sám ovšem též byl obviněn na sjezdu, že se prohřešuje proti socialistickému realismu, poněvadž v jeho spisech nalézají se údaje o událostech, které probíhaly jinak, než on je líčí, aneb se vůbec nestaly –, dával najevo, že tlak svobodářského volání zdola se setká s oficiálním tlakem shora. Nutno vyčkat, zda spisovatelé vytrvají a tomuto hlasu odolají.

Studentské Majales byly jiným projevem neklidného a nespokojeného podzemí. Předcházely jim již bouřlivé fakultní schůze studentské, na nichž si stěžovali na přetěžování na školách všech stupňů, na to, že učební osnovy jsou přeplněny, že odborná úroveň vyučování je nízká, dále na neúnosné hromadění zkoušek, na povinnou docházku do všech přednášek, na vysoké ceny skript a studijní literatury, na nízkou kvalitu stravování v menzách, na vážné závady v ubytovnách, na kasárenský způsob života v kolejích. Tak v Praze. V Bratislavě dvě fakulty odmítly nastoupit na vojenskou přípravu, odmítly vůbec dlouhé vojenské školení, stačí prý na to dva měsíce, nejsou přece žádní hlupáci, postavili se proti hraní sovětské hymny při našich slavnostech a proti vyvěšování sovětských vlajek, žádali volné cestování do západních zemí, zveřejnění své rezoluce v tisku, poněvadž jinak by se museli obrátit na Mezinárodní svaz studentstva. Mimoto žádali veřejné kádrové řízení. Patrně, že mezi studentstvem narůstala nespokojenost.

Proto také oficiální kruhy očekávaly majales s obavami. Policie, aby zmátla obecnost, které stálo jednomyslně za studentstvem, donutila pořadatelstvo průvodu k tomu, že se průvod ubíral jinými ulicemi, než jak bylo původně oznámeno. Ale to nijak nevadilo. Přesto byla účast obecnostva ohromná. V průvodu neseny standarty s hesly kritizujícími i satirizujícími dnešní veřejné poměry. Tak např. kráčel jeden svazák (člen SČM, Svazu čsl. mládeže) s ústy zavázanými páskou a za ním ostatní svazáci vykřikovali: Sláva, u nás máme svobodu projevu! Nebo byla nesena prázdná a čistá standarta a za ní jiná s nápisem: Heslo na první standartě zakázáno. Nebo skupina studentů s maskami blbečků a se standartou: „Ať žije jednoletka!“ Studenti skandovali: My jsme mládež nová, mládež Kahudova (Kahuda, ministr školství). K rektorovi univerzity se dostavil vysoký policijní úředník a stěžoval si na chování studentstva. Rektor ho odbyl, byl prý sám též v průvodu a neviděl ani neslyšel nic, co by přesahovalo mez dovolené kritiky. Úředník pohrozil, že však oni už vědí, jak studenty „přiskřípnout“. Zase tedy tlak zdola naráží na tlak shora. Čas ukáže, který z těchto hlasů zvítězí.

Velmi mne potěšil dopis, který jsem dostal z USA od svého bývalého posluchače Jiřího Nehněvajsy. Byl členem semináře, spolupracoval i na výzkumu Brna (zpracovával problém tisku). Pak po roce 1948 se mi ztratil, až po čase jsem dostal od něho lístek z Indie. A nyní obšírné dva dopisy, kde mi líčí své osudy i svůj úspěch. Je nyní profesorem na Columbijské univerzitě. To už je třetí z mých žáků, vlastně počítám-li i Mičku, tedy čtvrtý, kteří se v cizině dopracovali k úspěšným místům (Mička, Kolaja, Gaďourek, Nehněvajsa). Na jedné straně mě to těší, na druhé straně je mi líto, že se nám takovíto nadaní mladí lidé ztrácejí v cizině. Ale snad ne navždy. Snad se ještě vrátí. I Kolaja i Nehněvajsa mi posílají nyní z Ameriky různé publikace, časopisecké i knižní, takže mohu sledovat, co nového je v naší vědě, sociologii, která vykazuje v cizině tak velké pokroky. U nás byla ovšem nazvána „pavědou“ a její stolice byly na vysokých školách zrušeny. Nyní se ovšem chápe, že z toho byla před mezinárodní veřejností velká ostuda. A tak kvůli mezinárodní reprezentaci a snad i v důsledku poznání, že problémy sociálního života nelze řešit bez výzkumných předchozích prací, dějí se nyní nesmělé, jaksi sondovací pokusy o její obnovení. Aspoň já sám i můj asistent, dr. Hájek dostali jsme pozvání z kabinetu filozofie při Akademii věd, abychom vstoupili do přípravného výboru pro obnovení Sociologické společnosti. Poněvadž jsem přesvědčen, že tu běží jen o záminku, aby se před světem mohlo tvrdit, že tu máme svobodu vědeckého bádání, a poněvadž nevěřím, že by skutečně takové svobodné vědecké bádání bylo možno tam, kde vládne monopol jedné pravdy, odmítl jsem vstoupit do tohoto přípravného výboru, odvoláváje se jednak na svůj pokročilý věk, jednak na svůj vratký zdravotní stav. Mimoto jsem poznamenal: „Není mi dosti jasno, jak je dnes chápána sociologie, a jak se změnilo nazírání na sociologii, když přece ještě nedávno byla prohlašována za „pavědu“, její stolice na vysokých školách byly zrušeny, ona sama pak vyřazena z učebního plánu vysokoškolského studia, já pak, bez udání důvodů, patrně jako pěstitel této „pavědy“, byl jsem zbaven členství v České akademii věd a umění a v Čsl. akademii zemědělské a byl jsem označován pohrdavě za buržoazního sociologa, ač neznám žádné sociologie, která by chtěla přistupovat ke studiu sociálního skutečna s nějakým apriorismem, ať filozofickým, ať náboženským, ať politickým, ať sociálním (tím méně buržoazním), nýbrž pouze sociologii vědeckou (tj. empirickou).“ Tuto odpověď jsem poslal 6. prosince. Od té doby ticho.

Dne 10. prosince dokončil jsem svou knížku Přátelství jako sociální jev, zpracovanou na základě vlastních zkušeností i na základě interviu. Ovšem je to zatím hotové jen zhruba. Nyní to nechám nějaký čas odpočinout, pak se k tomu vrátím a budu musit pilovat i trochu přeskupovat některé partie, poněvadž má pracovní hypotéza – vzhledem k poznatkům získaným hlavně z interviu – bude musit doznat určité korektury.